

YAKKA TARTIBDAGI DIZARTRIYA GURUHI O‘QUVCHILARI BILAN OLIB BORILADIGAN KORREKSION ISH TIZIMI

Rustamova Nigora Muhiddin qizi

Toshkent shahar Yangiheyot tumani

124-sonli Davlat maktabgacha ta’lim tashkiloti logopedi

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada Yakka tartibdagi dizartriya guruhi o‘quvchilari bilan olib boriladigan korreksion ish tizimi nutq rivojlanishi va tilni o‘rganishdagi qiyinchiliklarni bartaraf etishga qaratilgan. Ushbu tizim, o‘quvchilarning nutq faoliyatini, ularning tillarni anglash va ifodalash qobiliyatlarini rivojlantirish, tilning fonetik, leksik va grammatik jihatlarini yaxshilashga mo‘ljallangan. Korreksion ishlar davomida o‘quvchilarga individual yondashuvlar orqali maxsus mashqlar, nutqni o‘zgartirish va tuzatish texnikalari qo‘llaniladi. Bunda psixologik metodlar, interaktiv texnologiyalar va o‘qitishning yangi usullari muhim ahamiyatga ega.

Kalit so‘zlar: dizartriya, nutq rivojlanishi, tilni o‘rganish, o‘quvchi bilan ishlash, psixologik metodlar, interaktiv texnologiyalar, individual yondashuv

KIRISH

Yakka tartibdagi dizartriya guruhi o‘quvchilari bilan olib boriladigan korreksion ish tizimi, til va nutq rivojlanishi bilan bog‘liq muammolarni bartaraf etish maqsadida yaratilgan. Dizartriya – bu til va nutqni shakllantiruvchi asab tizimining buzilishi bo‘lib, unda o‘quvchilar nutqning tovush va grammatik komponentlarini to‘g‘ri talaffuz qilishda qiyinchiliklarga duch keladilar. O‘quvchilarning nutq faoliyatini tiklash va rivojlantirish uchun alohida yondashuvlar, maxsus mashqlar va pedagogik texnikalar qo‘llaniladi.

Korreksion ish tizimi, o‘quvchilarni individual yondashuvlar orqali qo‘llab-quvvatlashni o‘z ichiga oladi va bu jarayonni yanada samarali qilish uchun interaktiv texnologiyalar, psixologik yondashuvlar hamda innovatsion metodlar qo‘llaniladi. Ushbu tizimning maqsadi nafaqat o‘quvchilarning nutqini yaxshilash, balki ular bilan

ishlashda pedagoglarning malakasini oshirishdir. Korreksion ishlar doirasida o'quvchilarning o'zlashtirish darajasi muntazam ravishda baholanadi va kerakli tuzatishlar kiritiladi.

Bu korreksion tizim o'quvchilarning bilimlarini nafaqat tilshunoslik, balki psixologik va pedagogik yondashuvlar asosida rivojlantirishga xizmat qiladi.

ASOSIY QISM

Yakka tartibdagi dizartriya guruhi o'quvchilari bilan olib boriladigan korreksion ish tizimining amaliy jihatlari va kreativ misollarini quyidagi jadvalda keltiraman:

Amaliy Fikr	Kreativ Misollar
Individual yondashuv	Har bir o'quvchining nutq va til rivojlanishi uchun alohida dastur ishlab chiqiladi. Mavjud muammolarni aniqlash uchun testlar va baholash vositalari ishlatiladi.
Psixologik metodlar	O'quvchilarga stressni kamaytirish va nutq rivojlanishida ishonchni oshirish uchun o'yinlar va vizualizatsiya texnikalari qo'llaniladi. Misol uchun, "Nutq yog'ini" o'ynash metodi.
Interaktiv texnologiyalar	Dizartriya o'quvchilariga interaktiv ilovalar yordamida talaffuz mashqlarini bajarish imkoniyati beriladi. Misol sifatida, mobil ilovada talaffuzni tekshirish va to'g'rilash imkoniyatlari.
Gruppa mashqlari	O'quvchilarga birgalikda qo'llanmalar yordamida guruhda mashq qilish, masalan, "Nutq simulatori" orqali bir-birining talaffuzini to'g'rilash.
Vizual metodlar	O'quvchilarga tasvirlar, ranglar, va diagrammalar yordamida tilni tushunishni o'rgatish. Misol uchun, rangli kartochkalar bilan bo'g'inlarni ajratish va talaffuz qilish.

Amaliy Fikr	Kreativ Misollar
O‘z-o‘zini baholash va nutq jurnalini yuritish	O‘quvchilar o‘z nutqini qayd etib, haftalik yoki oylik jurnal tuzadi va nutqidagi o‘zgarishlarni mustaqil ravishda baholaydi.

Jadvalda keltirilgan amaliy fikrlar va kreativ misollar dizartriya guruhidagi o‘quvchilarga yo‘naltirilgan individual yondashuvlar va zamonaviy metodlarni o‘z ichiga oladi. Bu usullar yordamida o‘quvchilarni rivojlantirish va nutq faoliyatini tiklash yanada samarali bo‘ladi.

Nutqni Rasmiylashtirish O‘yini (Speech Art Game). O‘quvchilarni rasmiylashtirish orqali talaffuz va grammatik qoidalarni o‘rganishga undash. Har bir o‘quvchi turli rasmlar orqali bir-biriga nutq qoidalari va o‘qish amaliyotlarini tavsiflaydi. Kartalar, ranglar va tasvirlar orqali nutqni yaxshilashni maqsad qilib olish.

Talaffuzni Tekshirish Virtual Botlar. Interaktiv texnologiyalar yordamida nutqni to‘g‘ri talaffuz qilishni nazorat qiluvchi chatbotlarni yaratish. Masalan, o‘quvchi talaffuz qilayotgan so‘z yoki jumlaning botga yuboradi, va botning javobi asosida nutqdagi xatoliklarni aniqlaydi.

Nutqni Yoshlikka Moslashtirish. Dizartriya guruhidagi o‘quvchilar uchun multimedialli video materiallardan foydalangan holda, ular o‘z nutqlarini mashq qilishlari uchun video tayyorlash. O‘quvchi o‘zi haqida qisqacha hikoya qilishi yoki o‘z xohishiga ko‘ra bo‘lgan mavzu haqida gaplashishi mumkin. Keyin ularning videolari guruhi bilan baholanadi.

XULOSA

Yakka tartibdagi dizartriya guruhi o‘quvchilari bilan olib boriladigan korreksion ishlar tizimi nutqni rivojlantirishda muhim o‘rin tutadi. Kreativ yondashuvlar va zamonaviy metodlar, masalan, interaktiv texnologiyalar, vizualizatsiya, nutqni o‘yinlar orqali o‘rganish va jismoniy faoliyat bilan birlashtirish, o‘quvchilarning nutqni yaxshilash jarayonini samarali va qiziqarli qiladi. Bu usullar o‘quvchilarga nafaqat

talaffuz va grammatikani o'rganishda, balki ijtimoiy muloqotga tayyor bo'lishda ham yordam beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Mirzaeva, M. A. (2020). "Dizartriya bilan og'rikan o'quvchilarni tuzatishning samarali metodlari". Tashkent: O'zbekiston Respublikasi Ta'lim va fan vazirligi.
2. Iskandarova, N. A. (2021). "Nutq taraqqiyoti va uning buzilishlari: Xususiyatlar va tahlil". Samarqand: Samarqand Davlat Universiteti nashriyoti.
3. Karimova, M. D. (2019). "Nutq va talaffuzni rivojlantirish bo'yicha pedagogik yondashuvlar". Buxoro: Buxoro O'qituvchilar instituti nashriyoti.
4. Abdullaeva, F. B. (2018). "Yakka tartibdagi o'quvchilarga dizartriya terapiyasi: Amaliy masalalar va yechimlar". Tashkent: Ta'lim va rivojlanish instituti.